

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**АДМІНІСТРАТИВНО - ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ У СФЕРІ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

студентки 2 курсу, 4 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Комерційне право»

Шкляренко Софії Вікторівни

Науковий керівник

к.ю.н., доц.

Нескороджена Лариса Леонідівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н., доцент

Гончаренко Олена Миколаївна

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ	
1.1. Поняття та види адміністративно – господарських санкцій.....	7
1.2. Органи, які мають право застосовувати адміністративно-господарські санкції.....	18
1.3. Акти про застосування адміністративно-господарських санкцій та визнання їх недійсними.....	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ	
2.1. Адміністративно-господарський штраф: поняття та порядок застосування	27
2.2. Адміністративно - господарські санкції в сфері реєстрації суб'єкта господарювання та припинення його діяльності.....	30
2.3. Адміністративно - господарські санкції в сфері здійснення ЗЕД.....	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена сучасною ситуацією у сфері організації і управління господарською діяльністю, здійснення котрої часто супроводжується порушенням зобов'язань, правил ведення господарської діяльності як зі сторони суб'єктів господарювання, так і зі сторони органів державної влади і органів місцевого самоврядування, котрі наділені господарською компетенцією. Протиправна діяльність учасників господарських відносин ставить під загрозу функціонування господарського правопорядку, особливо у стратегічних галузях економіки, як-то транспорт, енергетика, зв'язок, добування корисних копалин тощо.

Сучасний рівень становлення української економіки потребує виділення у механізмі правового регламентування господарських відносин конкретного правового засобу, котрий зможе своїм впливом запобігти господарському правопорушенню, а у разі його здійснення нейтралізувати негативні господарські результати та не допустити їхнього повторення в майбутньому. Головна роль в такому процесі належить господарсько-правовій відповідальності, настання котрої має наслідком безпосередній вплив на економічні інтереси суб'єкта господарських правопорушень і, тим самим, сприяє забезпеченню господарського правопорядку у всіх галузях народного господарства.

Дослідження господарсько-правової відповідальності (а саме санкцій) виступає як одне із головних наукових та практичних завдань.

Сказане повною мірою відноситься і до адміністративно-господарських санкцій – заходів організаційно-правового чи майнового характеру, котрі спрямовані на припинення порушення визначених законодавчими актами правил реалізації господарської діяльності і ліквідацію його наслідків, котрі відповідно до статті 238 Господарського кодексу України (далі - ГК України) можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання вповноваженими органами державної влади чи органами місцевого самоврядування. Поняття адміністративно-

господарських санкцій уперше уведено у теорію та практику правового регламентування господарської діяльності із прийняттям ГК України, але застосовуються зазначені санкції уже давно під іншими назвами, а саме як «фінансові» чи «економічні» санкції. Глава 27 ГК України узагальнює і упорядковує адміністративно-господарські санкції, визначає основні їх різновиди, уніфікує умови, порядок та терміни застосування, тобто зводить такі санкції у єдиний інструмент державного впливу на економіку. Включення вказаних санкцій до ГК України обумовило увагу до них в науково-правових дослідженнях.

Головні питання накладення адміністративно-господарських санкцій досліджували в своїх працях І.О. Віхров [31], Н. Ю. Кантор [43], І. С. Войтенко [34], Ю. В. Лисюк [40], М.О. Мацелик [40], З. Ф. Татькова [65], В.С. Щербина [69] та інші. Але незважаючи на наявність досліджень, деякі питання накладення адміністративно-господарських санкцій, встановлення їх недійсними, залишаються мало дослідженими в юридичній науці.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі названих санкцій як заходів господарсько-правової відповідальності, аргументування пропозицій щодо удосконалення порядку їх накладення.

Відповідно до поставленої мети **завданнями** дослідження є:

- визначення поняття та ознак адміністративно-господарських санкцій;
- аналіз правової природи адміністративно – господарських санкцій;
- дослідження окремих видів адміністративно-господарських санкцій за здійснення правопорушення суб'єктами господарської діяльності та обґрунтування пропозицій щодо їх конкретизації;
- аналіз законодавчої основи накладення адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушення суб'єктами господарювання та обґрунтування напрямів її подальшого удосконалення;
- дослідження і уточнення підстав та конкретизація умов накладення адміністративно-господарських санкцій;

- конкретизація порядку застосування адміністративно-господарських санкцій;
- охарактеризувати органи, які мають право застосовувати адміністративно – господарські санкції;

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при застосуванні адміністративно - господарських санкцій у сфері здійснення господарської діяльності.

Предметом дослідження виступають адміністративно-господарські санкції у сфері господарювання.

Методами дослідження стали як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання. Основою методології роботи є діалектичний метод пізнання, який уможливив дослідження певних явищ у їх розвитку та взаємозв'язку. У роботі використовувався історико-правовий метод при дослідженні періодизації розвитку законодавства та наукових праць з проблем адміністративно – господарських санкцій, для визначення передумов виділення та закріплення адміністративно – господарських санкцій як різновиду господарських санкцій. Метод синтезу був використаний при дослідженні господарської компетенції суб'єктів, уповноважених застосовувати адміністративно – господарських санкцій. Системний метод використано у процесі дослідження та доопрацювання видів, підстав та умов застосування адміністративно-господарських санкцій.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні процесу накладення адміністративно – господарських санкцій на суб'єктів, що здійснюють господарську діяльність адміністративно – господарських санкцій та повноважень органів, що мають право на застосування адміністративно–господарських санкцій.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Акти про застосування адміністративно-господарських санкцій та визнання їх недійсними», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення господарської діяльності». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 188-193.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання щодо процедури накладення адміністративно–господарських санкцій на суб'єктів господарювання. Суть дослідження полягає у можливості застосування результатів випускної кваліфікаційної роботи під час навчального процесу.

Структура випускної кваліфікаційної роботи: обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота містить вступ, два розділи, шість підрозділів, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 58 сторінок комп'ютерного тексту, список використаних джерел 70 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО- ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ

1.1. Поняття та види адміністративно – господарських санкцій

Відповідальність в господарських правових відносинах об'єктивно впливає з суспільного поділу праці та необхідності організації і погодження діяльності деяких суб'єктів єдиного процесу суспільного виробництва, розподілу, обміну та споживання. Відповідальність є важливим засобом затвердження суспільного господарського порядку у економіці, зміцнення правових принципів господарювання та підвищення на такій основі ефективності суспільного виробництва. Дослідження господарсько-правової відповідальності (тобто санкцій) виступає як одне із головних наукових та практичних завдань. Сказане повною мірою стосується і адміністративно-господарських санкцій – це встановлені законодавством заходи впливу за порушення визначених законодавчими актами правил реалізації господарської діяльності суб'єктами господарювання, і котрі застосовуються тільки уповноваженими органами державної влади чи органами місцевого самоврядування. Також варто зазначити, що це специфічний спосіб господарської правової відповідальності, котрий виступає реакцією відповідних компетентних органів влади на порушення у сфері господарювання.

Поняття адміністративно-господарських санкцій уперше введено у теорію та практику правового регламентування господарської діяльності із прийняттям ГК України, але використовуються зазначені санкції уже давно під іншими назвами, зокрема як «фінансові» чи «економічні» санкції. Глава 27 ГК України узагальнює і упорядковує адміністративно-господарські санкції, визначає основні їх різновиди, уніфікує умови, порядок та терміни застосування, тобто зводить такі санкції у єдиний інструмент державного впливу на економіку. Включення зазначених санкцій до ГК України обумовило увагу до них в наукових правових

дослідженнях. Проте і нині в спеціальній літературі тривають дискусії щодо адміністративно-господарських санкцій, включаючи питання щодо їх юридичної природи.

Серед характерних ознак адміністративно-господарських санкцій часто указують на те, що вони використовуються в вертикальних (організаційно-господарських) відносинах. Варто зауважити, що при цьому може сформуватися помилкове враження про дію таких санкцій виключно в сфері таких відносин. Така характеристика потребує уточнення, так як вона стосується порядку застосування зазначених санкцій, а сфера їхньої дії – весь процес організації і реалізації господарської діяльності у цілому, у органічній єдності, взаємопроникненні і взаємодії вертикальних (організаційно-господарських), горизонтальних (господарсько-виробничих) і внутрішньогосподарських відносин.

Адміністративно-господарські санкції накладаються і використовуються тільки у сфері господарювання, при цьому містять у собі суттєві відмінності від інших засобів господарської відповідальності. Водночас в визначенні таких заходів вказується мета санкцій, а це дає можливість визначити відокремленість таких заходів впливу від адміністративних санкцій. Призначення адміністративно-господарських санкцій обумовлює їх публічно-правовий, загальногосподарський характер і економічну сутність.

Виходячи і зазначеного визначення, можна виділити наступні ознаки адміністративно-господарських санкцій:

- накладаються безпосередньо на суб'єкта, котрий реалізовує господарську діяльність;
- відповідно до змісту виступають заходами організаційно-правового або майнового характеру;
- метою накладення таких санкцій виступає усунення наслідків здійснення правопорушення суб'єктом, котрий провадить господарську діяльність і його припинення і попередження правопорушення (полягає в зменшенні благ суб'єкта господарювання, але спрямована не на саму особу суб'єкта господарювання, а на його майнову базу і організацію діяльності);

- накладаються уповноваженими на те органами державної влади або органами місцевого самоврядування;
- наслідком накладення є порушення і недодержання визначених законодавчими актами правил реалізації господарської діяльності.

Адміністративно-господарські санкції покликані охороняти і упорядковувати правовідносини суб'єктів господарювання із органами державної влади і органами місцевого самоврядування. При використанні даних санкцій застосовуються владні та адміністративно-розпорядчі функції відповідних державних органів, а стягнення із порушників проводиться не на користь їхніх контрагентів, а до державного бюджету або до бюджетів органів місцевого самоврядування.

Охоронні норми господарського права – це відносно самостійний вид правових норм. Форма прояву відносної самостійності охоронних норм господарського права – це стійка диференціація правових норм такої галузі права на регулятивні та охоронні норми із об'єднанням їх в самостійні інститути. Тому в Господарському кодексі України виділені спеціальні розділи та глави, де зосереджені охоронні норми.

В цих охоронних нормах здійснюється охоронна функція господарського права, котра характеризується як цілеспрямований виборчий вплив норм, який забезпечує захист порушеного права чи законного інтересу. Охоронна функція відображається у правових охоронних нормах як заходи примусового впливу конкретного змісту. В свою чергу зміст заходів охоронних норм залежить від характеру порушеного інтересу, а також від того, чи служить захід впливу формою покарання правопорушника. Згідно з цим, за ознакою найближчої мети нормативних приписів охоронна функція може мати форму відбудовного, припинювального, забезпечувального, компенсаційного та штрафного впливу на правопорушника.

Серед заходів відповідальності учасників господарських відносин адміністративно-господарські санкції зіграють досить важливу роль, так як саме ці санкції, у порівнянні із іншими господарськими санкціями, більше всього спрямовані на забезпечення неухильного дотримання державної дисципліни,

законності і господарського правопорядку, додержання визначених законом умов і правил реалізації господарської діяльності.

Звідси у здійсненні адміністративно-господарських санкцій на передній план виходить функція запобіжна, тобто превентивна («стимулююча»). Використання таких санкцій забезпечує запобігання господарським правопорушенням в сфері господарювання, стимулює дотримання учасниками господарської діяльності норм закону.

Адміністративно-господарські санкції тут є формами покарання суб'єкта господарювання – потенційного правопорушника та виконують функції загальної і спеціальної превенції.

Компенсаційна (тобто поновлювальна) функція адміністративно-господарських санкцій в сфері господарювання полягає у тому, що із суб'єкта правопорушника при використанні таких санкцій майнового характеру (адміністративно-господарського штрафу, вилучення прибутку і інших подібних) стягується певна грошова сума та спрямовується у дохід відповідного бюджету, що поновлює витрати держави чи територіальної громади. Що до санкцій переважно організаційного характеру, не пов'язаних із стягненням грошової суми, при їх використанні завжди має місце відповідний організаційно-майновий ефект.

Обліково-інформаційна (тобто сигналізаційна) функція адміністративно-господарських санкцій зумовлена тим, що їх використання інформує про факт порушення законодавства та викликає необхідність застосування адекватних заходів зі сторони як самого суб'єкта господарювання – порушника, так і зі сторони органів, котрі реалізують функції організації, регламентування і управління господарською діяльністю в відповідній сфері.

Незважаючи на те, що ГК України офіційно визначає адміністративно-господарські санкції як один з видів господарських санкцій – засобів господарсько-правової відповідальності учасників господарської діяльності, питання про правову природу таких санкцій у теорії продовжує бути дискусійним. Представники науки господарського права визначають вказані санкції однією із видів господарсько правової відповідальності [9]. Серед більшості науковців

інших напрямів правознавства присутня думка, що ці санкції варто віднести до заходів адміністративної відповідальності [10], що доцільно розширити коло суб'єктів такої відповідальності за рахунок юридичних осіб, відповідно змінивши адміністративне законодавство [11]. Доречно сказати, що здійснення подібної пропозиції потребувала би подолання істотних труднощів теоретичного та практичного характеру¹², про що говорить, в тому числі, і досвід деяких держав колишнього СРСР.

Відповідно до законодавства до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані такі адміністративно-господарські санкції:

а) вилучення доход). Прибуток (дохід), отриманий суб'єктом господарювання в результаті порушення визначених законодавством правил реалізації господарської діяльності, а також суми прихованого чи заниженого прибутку (доходу) або суми податку, несплаченого за прихований об'єкт оподаткування, підлягають вилученню у доход відповідного бюджету у порядку, визначеному законодавством.

Окрім того, із суб'єкта господарювання стягується в випадках та порядку, передбаченому законодавством, штраф, але не більш як в двократному розмірі вилученої суми, а у випадку повторного порушення протягом року після застосування такої санкції – в трикратному розмірі вилученої суми. Перелік порушень, за котрі до суб'єкта господарювання застосовуються вказані санкції, а також порядок їхнього застосування встановлюється законодавством;

б) адміністративно-господарський штраф (ст. 241 ГК). Адміністративно-господарський штраф - це грошова сума, котра оплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у випадку порушення ним визначених правил ведення господарської діяльності. Перелік порушень, за котрі із суб'єкта господарювання стягується штраф, розмір та порядок його стягнення встановлюється законодавством, яке регламентує податкові і інші відносини, у котрих допущено правопорушення [2].

Адміністративно-господарський штраф може застосовуватися в встановлених законодавством випадках одночасно із іншими адміністративно-господарськими санкціями, визначеними ст. 239 ГК.

г) застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів може мати місце у випадку реалізації окремими учасниками господарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної із отриманням незаконної переваги на ринку України (реалізація демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, котрі встановлюються законодавством як недобросовісна конкуренція), що завдало шкоди економіці України чи спричинило загрозу виникнення такої шкоди; Як встановлено ст. 246 ГК, реалізація будь-якої господарської діяльності, котра загрожує життю та здоров'ю людей чи становить підвищену небезпеку для довкілля, забороняється. У випадку реалізації господарської діяльності із порушенням екологічних вимог діяльність суб'єкта господарювання може обмежуватися чи зупинятися Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, а також іншими уповноваженими органами у порядку, визначеному законодавством. До підприємств торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, які неодноразово допустили продаж неякісних товарів чи систематично порушують визначені законом правила торгівлі і надання послуг чи умови зберігання та транспортування товарів, окрім господарських і адміністративно-господарських санкцій, визначених ГК, можуть застосовуватися також спеціально встановлені законодавством про захист прав споживачів адміністративно-господарські санкції, включаючи вилучення недоброякісних товарів і зупинення діяльності вказаних суб'єктів в визначеному законодавством порядку.

Органи державної влади із питань захисту прав споживачів наділені правом в випадках та порядку, визначених законодавством, ухвалювати обов'язкові рішення про припинення суб'єктом господарювання виробництва продукції (виконання робіт чи здійснення послуг), відвантаження та реалізації товарів, які не відповідають вимогам нормативних актів;

з) скасування державної реєстрації і ліквідація суб'єкта господарювання може мати місце у випадку здійснення суб'єктом господарювання діяльності, яка суперечить законодавству або установчим документам. Скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання здійснюється за рішенням суду, яке є підставою для ліквідації даного суб'єкта господарювання відповідно до ст. 59 ГК [2]. Ліквідація суб'єкта господарювання в зв'язку із скасуванням його державної реєстрації за порушення законодавства здійснюється у порядку, визначеному ст. 60,61 ГК [2].

До суб'єктів господарювання можуть застосовуватися і інші адміністративно-господарські санкції, визначені ГК і іншими законами. Суб'єкт господарювання наділений правом оскаржити до суду рішення будь-якого органу державної влади чи органу місцевого самоврядування щодо застосування до нього адміністративно-господарських санкцій (ч. 1 ст. 249 ГК) [2]. У випадку прийняття органом державної влади чи органом місцевого самоврядування акту, який не відповідає положенням законодавства, та порушує права або законні інтереси суб'єкта господарювання, останній згідно із ст. 20 ГК має право звернутися до суду з заявою про визнання зазначеного акту недійсним. Збитки, що завдані суб'єкту господарювання в зв'язку із неправомірним застосуванням до нього адміністративно-господарських санкцій підлягають відшкодуванню у порядку, визначеному ГК і іншими законами.

Адміністративно-господарські санкції можуть бути визначено виключно законами. Головним нормативно-правовим актом, котрий містить загальні положення про адміністративно – господарські санкції є Господарський кодекс. Так, він закріплює поняття «господарсько-правова відповідальність», встановлює її засади (ст. 216), підстави господарсько-правової відповідальності (ст.218), межі господарсько-правової відповідальності (ст.219). У даному кодексі серед таких різновидів господарських санкцій як відшкодування збитків, штрафні санкції, оперативно-господарські санкції, містяться положення про адміністративно - господарські санкції. Це є загальні норми щодо специфіки використання адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання (ст. 238) [2],

мети їхнього застосування, а також щодо різновидів адміністративно - господарських санкцій (стаття 239) [2].

Однак, як зазначається у Господарському кодексі: «види адміністративно-господарських санкцій, умови і порядок їхнього застосування встановлюються цим Кодексом, іншими законодавчими актами». Потрібно звернути увагу на інші закони, котрі навіть можуть містити трохи інші види АГС а ніж ті, які перераховані у Господарському кодексі, та о інші особливості використання. Отже, адміністративно-господарські санкції містяться у таких законах України як: Закон "Про зовнішньоекономічну діяльність". За порушення такого чи пов'язаних із ним законів України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності чи іноземних суб'єктів господарської діяльності можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції в вигляді:

- штрафу в сумі 10 % вартості проведеної операції;
- впровадження індивідуального режиму ліцензування;
- тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності в випадках порушення такого Закону чи пов'язаних із ним законів України, проведення дій, котрі можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки [20].

Однак, варто звернути увагу на таку деталь: ці санкції у згаданому законі називаються – «спеціальні санкції», а не «адміністративно господарські». Трохи інший порядок та строк їхнього застосування. Попри те, ми вважаємо їх одним з різновидів АГС із тої причини, які їм властиві усі ознаки останніх. До того ж, Господарський кодекс допускає, що «види адміністративно - господарських санкцій, умови і порядок їх застосування визначаються.., іншими законодавчими актами» [2]. Та незважаючи на використання у Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність» іншого терміну, юридична природа залишається тією ж.

Закон «Про ціни і ціноутворення». Стаття 20 цього закону визначає застосування таких адміністративно-господарських санкцій:

- вилучення необґрунтовано отриманої виручки;
- штраф в розмірі 100 % необґрунтовано одержаної виручки або в розмірі 100 % вартості проданих чи реалізованих товарів.

Штраф також нараховується і у неоподаткованих мінімумах доходів громадян (як більшість адміністративних штрафів) за надання вповноваженим органам недостовірних відомостей, за нездійснення приписів вповноважених органів чи створення перешкод для здійснення покладених на них функцій [11]. Закон «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Зокрема ст. 33 передбачає наступні адміністративно-господарські санкції, але щодо банків, і лише за порушення законодавства щодо гарантування вкладів фізичних осіб:

- письмове застереження, розпорядження про усунення порушень законодавства про систему гарантування вкладів фізичних осіб
- штраф, але у особливих розмірах - наприклад, до 0,1 % розміру зареєстрованого статутного капіталу банку [10].

Закон «Про автомобільний транспорт». Стаття 60 за порушення автомобільними перевізниками законодавства про автомобільний транспорт допускає адміністративно-господарські штрафи, котрі нараховуються у розмірі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Зокрема, штраф накладається за:

- безпідставну відмову від пільгового перевезення пасажирів;
- надання послуг із перевезень пасажирів і вантажів без оформлення документів;
- експлуатацію легкового автомобіля, облаштованого як таксі, без наявності;
- стоянку легкового автомобіля, котрий не облаштований як таксі та не має ліцензії, і посадку пасажирів на стоянці таксі;
- порушення режимів праці і відпочинку водіями транспортних засобів;
- перевезення пасажирів на маршруті протяжністю понад 500 км одним водієм тощо [12].

Закон «Про ринок природного газу». Даний закон на відміну від двох інших не називає перераховані у ньому санкції «адміністративно-господарськими». Але від цього їхня суть не змінюється. Так, у випадку здійснення правопорушення на

ринку природного газу до відповідних суб'єктів можуть застосовуватися санкції в вигляді:

- попередження про необхідність усунення порушень;
- штрафу;
- зупинення дії ліцензії;
- анулювання ліцензії [13].

Розмір штрафу відрізняється та розраховується у відсотках від виручки, а також і у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян. Приблизно штраф накладається до 10 % річного доходу (виручки), у розмірі від 900 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і у інших розмірах. При накладенні штрафу ураховуються пом'якшуючі і обтяжуючі обставини. У науковій літературі як закон, котрий закріплює адміністративно - господарські санкції згадують Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Він закріплює санкції у виді штрафу (штрафні санкції). Але називати їх «адміністративно-господарськими» не надто доцільно. Це є фінансові санкції. Застосовуються вони за невиконання або неналежного виконання суб'єктом первинного фінансового моніторингу вимог згаданого закону в сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Такими порушеннями є:

- порушення вимог щодо ідентифікації, верифікації, вивчення клієнтів в випадках, визначених законом;
- несвоєчасне виявлення і порушення порядку реєстрації фінансових операцій, котрі відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу;
- за неподання, несвоєчасне подання, порушення порядку подання чи подання спеціально уповноваженому органу недостовірної інформації в випадках, визначених законом;
- за порушення порядку зупинення фінансової операції;

- за неподання, подання не у повному обсязі, подання недостовірної інформації чи документів, подання копій документів, в котрих неможливо прочитати усі написані у них відомості, на запит суб'єкта державного фінансового моніторингу, необхідних для здійснення ним функцій із державного регламентування та нагляду згідно з цим Законом, чи втрату документів (в тому числі інформації про рахунки чи активи) [14].

Те ж саме стосується санкцій, визначених Законом «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків». У самому законі вони називаються «фінансовими» Крім них Національна комісія із цінних паперів і фондового ринку може зупиняти чи анулювати ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку, котру було видано такому професійному учаснику фондового ринку (тобто накладати адміністративно господарські санкції) [15].

Закон «Про кінематографію». Так, стаття 26 зазначає, що юридична особа-правопорушник «несе адміністративно-господарську відповідальність в формі штрафу у розмірі від 10 до 50 мінімальних заробітних плат»[16]. Цікавим у цьому законі є словосполучення «адміністративно - господарська відповідальність», воно не з'являється навіть у Господарському кодексі. Штрафні санкції містяться і у більшості інших законодавчих актах, як ось – Закон " Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Адміністративно-господарські санкції в виді позбавлення або анулювання ліцензії застосовуються на базі таких незгаданих вище законів: Закон «Про ліцензування видів господарської діяльності», "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального" і багато інших.

1.2. Органи, які мають право застосовувати адміністративно-господарські санкції

Застосування адміністративно – господарських санкцій, як встановлено частиною четвертою статті 217 Господарського кодексу України, здійснюється за ініціативою уповноважених органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Зазначене говорить про застосування заходів державного примусу до суб'єкта господарювання, котрий вчинив порушення, котре зашкодило інтересам держави, обумовило реакцію суб'єкта владних повноважень використання адміністративно – господарських санкцій як заходів адміністративної відповідальності тягне для правопорушника негативні наслідки майнового або іншого характеру, котрі він зобов'язаний понести та фактично це здійснює. Тим самим правопорушник відповідає перед державою за неправомірну поведінку в сфері господарської діяльності, котра має провадитися в відповідності до законодавчо визначених правил. Порушення учасником економічних відносин умов ведення господарювання загрожує економічній безпеці країни, як складової національної безпеки. Саме тому використання адміністративно –господарських санкцій до суб'єктів господарювання носить публічний характер та характеризується наявністю публічного інтересу та вказує на можливість держави забезпечити захист всіх суб'єктів господарювання як учасників економічних процесів усередині країни. При цьому орган державної влади або місцевого самоврядування, здійснюючи юрисдикційні повноваження діє як владний суб'єкт, приписи, розпорядження котрого ухвалюються в зв'язку із здійсненням державних функцій, а тому носять обов'язковий характер.

Адміністративно– господарські санкції не мають компенсаційного характеру, не відновлюють початкового майнового стану, їх стягнення провадиться не на користь іншої сторони чи особи господарсько – правових відноси, а зараховуються, як і адміністративні штрафи повністю чи частково до державного бюджету та частково до цільових позабюджетних фондів. Логічна структура норм адміністративно – господарських санкцій допускає наявність гіпотези, диспозиції

та санкції, котрі за сенсом тотожні адміністративно – деліктним нормам із їх імперативним, державно – владним характером. [31. с.117]. Складання актів щодо порушення вимог законодавчих актів в сфері підприємницької та господарської діяльності і розгляд справ про порушення реалізуються контрольно – наглядовими органами виконавчої влади (у окремих ситуаціях – судами) чи органами місцевого самоврядування за правилами відповідних нормативно-правових актів, але на засадах і умовах, аналогічних тим, котрі використовуються при розгляді справ про адміністративні правопорушення. Ухвала (рішення) в справі про порушення в сфері економіки та накладення стягнення в вигляді адміністративно – господарських санкцій за сенсом та порядком оголошення подібна до ухвали в справі про адміністративні правопорушення. Порядок оскарження та опротестування адміністративно – господарських санкцій, хоча Господарським кодексом України його не признано, в справі про порушення в галузі економіки, деякими винятками, майже такий самий, як і порядок оскарження ухвали в справі про адміністративне правопорушення.

Порядок оскарження та опротестування адміністративно господарських санкцій, хоча Господарським кодексом України це не визнано, в справі про правопорушення в галузі економіки, а за деякими винятками, майже такий самий, як і порядок оскарження ухвали в справі про адміністративне правопорушення. Ці і інші головні ознаки адміністративної відповідальності і адміністративно – господарських санкцій та є підставою для признання наявності адміністративно відповідальності юридичних осіб за законодавством України.

Один з моментів, котрий надає можливість стверджувати, що адміністративно – господарські санкції є одним з різновидів адміністративних санкцій, є той факт, що Господарський кодекс України чітко відмежовує адміністративно – господарські від інших видів господарських санкцій за критерієм суб'єкта використання таких санкцій. Відповідно до частини четвертої статті 217 Господарського кодексу України господарські санкції використовуються в визначеному законодавством порядку за ініціативою учасників господарських відносин, а адміністративно – господарські санкції – за

ініціативою уповноважених органів державної влади чи місцевого самоврядування.

Так як закони і інші нормативно-правові акти повинні відповідати положенням Конституції України, то виключне право суду використовувати конфіскаційні санкції було закріплене і у Законі України «Про внесення змін до деяких законів України, які передбачають безспірне стягнення коштів із рахунків юридичних і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності в банках» від 18 листопада 1997 року. Зміни, унесені таким Законом, позбавили ряд державних органів, зокрема, Антимонопольний комітет України, Державну комісію із цінних паперів і фондового ринку права безспірного стягнення коштів на основі власних актів. Тепер відповідні санкції стягуються тільки за рішенням суду [39, с.46]

Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», котрий набрав чинності 16 квітня 2001 року під стягувачам має на увазі особу, котра може бути ініціатором переказу коштів із рахунка платника на основі виконавчих документів, встановлених законодавством (п.1.40) таким чином, цим законом не передбачено можливості ініціювання переказу коштів, у тому числі, органами державної служби [22].

У частині третій статті 47 ГКУ вказано, що вилучення державою чи органами місцевого самоврядування в підприємця основних та оборотних фондів, іншого майна допускається відповідно до ст. 41 Конституції України на підставах та у порядку, визначених законодавством [2].

Цивільним кодексом України, встановлено, унеможливлення застосування конфіскаційних заходів не за рішенням суду. Так, статтею 1071 визначено тільки дві підстави списання коштів із банківського рахунка: на основі розпорядження клієнта банку, тобто за умови його особистого волевиявлення, і без розпорядження клієнта банку на основі рішення суду [3].

Таким чином, визнається незаконними і неприпустимими рішення інших, крім суду, державних органів про списання коштів із рахунку. Такою компетенцією за відсутністю згоди власника рахунка наділені тільки суди.

Незважаючи на відповідну непослідовність законодавця у Податковому кодексі України, котра полягає в тому, що рішення органів стягнення (тобто податкові органи) є виконавчими документами, у статті частині 11 статті 87 Податкового кодексу України збережено судовий порядок накладення стягнення.

З-поміж цього, деякі законодавчі акти, ухвалені уже після Конституції України, у супереч положенням Господарського і Цивільного кодексів закріплюють за суб'єктами владних повноважень право на стягнення сум заборгованості і штрафних санкцій без звернення до суду, шляхом направлення власних рішень до Державної виконавчої служби України [53, с. 145].

Відповідно до частини шостої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Антимонопольний комітет України і його територіальні відділення в справах про недобросовісну конкуренцію наділено правом приймати обов'язкові до здійснення рішення, включаючи рішення про накладення штрафів і вилучення товарів з неправомірно використаними позначеннями і копій виробів іншого господарюючого суб'єкта. Рішення про накладення штрафів в розмірах понад 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймаються тільки Антимонопольним комітетом України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України на їх засіданнях [5].

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» Пенсійний фонд є органом, котрий здійснює керівництво і управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію і облік страхових внесків, призначає пенсії і підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне та у повному обсязі фінансування і виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, що пов'язані із веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом, соціальні і інші виплати, визначені законами України, і інші функції, визначені згаданим Законом та статутом Пенсійного фонду [23].

Згідно статті 64 вищезазначеного Закону Виконавча дирекція Пенсійного фонду і її територіальні органи наділені правом: застосовувати фінансові санкції, стягувати із платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків.

Суми коштів, що безпідставно стягнені органами Пенсійного фонду із юридичних та фізичних осіб, підлягають поверненню у 3-денний строк з дня ухвалення рішення виконавчим органом Пенсійного фонду чи судом про безпідставність їх стягнення, із одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені, яка визначається виходячи із розрахунку 120 % річних облікової ставки Національного банку України.

1.3. Акти про застосування адміністративно-господарських санкцій та визнання їх недійсними

Зокрема, стосовно порядку реалізації адміністративно-господарських санкцій вважається доречним сказати, що ініціаторами ухвалення рішення про їхнє застосування органом державної влади, органом місцевого самоврядування або судом можуть бути і інші суб'єкти. Господарський кодекс допускає, що різновиди адміністративно - господарських санкцій, умови і порядок їх застосування встановлюються іншими законодавчими актами [2].

Відповідно до наказу Міністерства культури України від 19.02.2016 № 70 існує Порядок накладення Державним агентством України із питань кіно, як центральним органом виконавчої влади в сфері кінематографії на суб'єктів кінематографії, адміністративно-господарських штрафів за порушення вимог статті 15-1 Закону України «Про кінематографію». Цей Порядок встановлює процедуру оформлення у Державному агентстві України із питань кіно документів щодо застосування адміністративно-господарського штрафу за порушення вимог статті 15-1 Закону України «Про кінематографію» [15]. Інформація про ознаки порушення закріплена у:

актах Національної ради України із питань телебачення та радіомовлення про виявлені ознаки порушення законодавства про кінематографію;

протоколах про накладення адміністративно-господарського штрафу за розповсюдження, чи демонстрування, чи трансляцію (тобто демонстрування шляхом показу каналами мовлення) фільмів, вироблених фізичними і юридичними особами держави-агресора, котрі заборонено статтею 15-1 Закону.

Держкіно відповідно до актів перевірок Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення накладає на суб'єктів кінематографії штрафи за такі порушення:

розповсюдження чи демонстрування фільмів, котрі містять популяризацію чи пропаганду органів держави-агресора і їх окремих дій, котрі створюють позитивний образ працівників держави-агресора, працівників радянських органів державної безпеки, виправдовують або признають правомірною окупацію території України;

трансляція (тобто демонстрування шляхом показу каналами мовлення) фільмів, вироблених фізичними і юридичними особами держави-агресора (відповідно до актів перевірок Національної ради України із питань телебачення та радіомовлення).

Розміри штрафів встановлюються посадовими особами Держкіно, котрі ухвалюють рішення про їх накладення, у межах, встановлених статтею 15-1 Закону.

Штраф може бути накладено на суб'єктів кінематографії протягом 6 місяців із дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через рік із дня його здійснення.

Підставою для накладення штрафу є протокол про накладення адміністративно-господарського штрафу за розповсюдження, чи демонстрування, чи трансляцію (тобто демонстрування шляхом показу каналами мовлення) фільмів, вироблених фізичними і юридичними особами держави-агресора, котрі заборонено статтею 15-1 Закону України «Про кінематографію» що складається не пізніше 10 робочих днів із дати виявлення порушення. Протоколи про накладення адміністративно-господарських штрафів складаються і підписуються уповноваженими особами Держкіно і представником суб'єкта кінематографії, який притягується до адміністративної відповідальності. Протокол про

накладення адміністративно-господарського штрафу складається в 2-х примірниках, один із котрих під підпис вручається представнику суб'єкта кінематографії, котрий притягується до адміністративної відповідальності. Рішення уповноваженої посадової особи Держкіно оформляється в виді постанови про накладення адміністративно-господарського штрафу, яка може бути оскаржена протягом 10 робочих днів із дня її одержання суб'єктом кінематографії, щодо котрого її винесено, до суду у встановленому законодавством порядку.

Беручи до уваги Порядок накладення Державним комітетом телебачення та радіомовлення України адміністративно-господарських штрафів від 17.10.2017 № 384 можна встановити процедуру оформлення Державним комітетом телебачення та радіомовлення України як центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і здійснює державну політику у інформаційній сфері, документів щодо застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення вимог статті 28-¹ Закону України «Про видавничу справу» [26].

Адміністративно-господарський штраф за порушення вимог вищевказаної статті застосовуються Держкомтелерадіо до поширювачів видавничої продукції за вчинення порушень, визначених частиною двадцять першою статті 28-¹ Закону «Про видавничу справу».

Рішення про накладення штрафу ухвалюються уповноваженими посадовими особами Держкомтелерадіо на основі звернень правоохоронних органів, юридичних і фізичних осіб. В таких зверненнях можуть закріплюватися докази щодо поширення видавничої продукції без відповідного дозволу.

Штраф накладається на суб'єктів господарювання протягом 6 місяців із дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через рік із дня його здійснення.

Підставою для накладення штрафу є протокол про накладення адміністративно-господарського штрафу за поширення на території України видавничої продукції, котра має походження або виготовлена чи ввозиться із території держави-агресора, тимчасово окупованої території України без відповідного дозволу, визначеного статтею 28-¹ Закону України «Про видавничу

справу». Рішення може бути оскаржене протягом 10 робочих днів із дня його одержання суб'єктом господарювання, щодо котрого воно ухвалене, до суду у визначеному законодавством порядку.

Згідно Положенню про порядок накладення адміністративно-господарських санкцій Фондом гарантування вкладів фізичних осіб використовуються адміністративно-господарські санкції відповідно до статті 33 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [24]. Фонд накладає на банки санкції за наступні порушення:

— неподання банком відомостей Фонду, якщо подання цих відомостей вимагається Законом чи нормативно-правовими актами Фонду (пункт 1 частини другої статті 33 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»);

— несвоєчасне подання банком відомостей Фонду, якщо подання цих відомостей вимагається Законом чи нормативно-правовими актами Фонду (пункт 1 частини другої статті 33 Закону);

— подання банком недостовірних відомостей Фонду, якщо подання цих відомостей вимагається Законом чи нормативно-правовими актами Фонду (пункт 1 частини другої статті 33 Закону);

— порушення банком порядку ведення бази даних вкладників (пункт 2 частини другої статті 33 Закону);

— невиконання банком рішень чи нормативно-правових актів Фонду або розпоряджень про усунення банком порушень вимог закону про гарантування вкладів фізичних осіб (пункт 3 частини другої статті 33 Закону);

— несвоєчасне здійснення банком рішень чи нормативно-правових актів Фонду або розпоряджень про усунення банком порушень вимог закону про гарантування вкладів фізичних осіб (пункт 3 частини другої статті 33 Закону).

У випадку виявлення правопорушення Фондом складається протокол. Один примірник протоколу про правопорушення, складеного уповноваженим працівником Фонду протягом здійснення інспекційної перевірки, після його

підписання надсилається представнику банку, щодо котрого його складено. Штраф має бути сплачений не пізніше 15 днів із дня вручення чи одержання банком надісланої Фондом копії постанови про накладення штрафу [24]

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ

2.1. Адміністративно-господарський штраф: поняття та порядок застосування

Розглядаючи глибше адміністративно – господарську санкцію в виді штрафу, можна зазначити, що відповідно до ст. 241 Господарського кодексу України визначається як грошова сума, котра сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету в випадку порушення ним визначених правил ведення господарської діяльності [2]. Підставою накладення адміністративно-господарського штрафу виступає порушення порядку та правил в сфері підприємницької діяльності і господарювання. Адміністративно-господарські санкції використовуються на такій юридичній підставі, як об'єктивні, дійсні, протиправні дії чи бездіяльність винної особи, за котрі законодавством визначена відповідальність в виді адміністративно-господарських санкцій.

Розмір та порядок стягнення штрафів встановлюється законодавством, котре регламентує конкретні різновиди правовідносин, в котрих допущені правопорушення. Названий штраф може застосовуватись в встановлених законодавством випадках одночасно із іншими адміністративно – господарськими санкціями. Так, в сфері торгівлі він найчастіше використовується одночасно із вилученням неякісних товарів чи припинення їх здійснення. особливістю адміністративно – господарського штрафу є те, що використання не виключає одночасного застосування інших адміністративно – господарських санкцій і стягується не на користь контрагента за договором, а до державного бюджету [44. с.349].

В літературі справедливо наголошується, що поняття адміністративно – господарського штрафу не можна ототожнювати із поняттям штрафних санкцій. Адміністративно–господарський штраф використовується уповноваженими

органами державної влади або місцевого самоврядування, а штрафні санкції – за ініціативою інших учасників відносин в сфері господарювання. Адміністративно – господарський штраф стягується у дохід державного або місцевого бюджетів, а штрафні санкції – у дохід бюджетів учасників господарських відносин. Окрім того, адміністративно – господарський штраф використовується виключно за порушення тих правил реалізації господарської діяльності, котрі визначені законами України. В той самий час штрафні санкції використовуються, перш за усе, за порушення господарських зобов'язань, визначених в договорах, та тільки у деяких випадках – за порушення правил ведення господарської діяльності в внутрішньо – господарських і організаційно – господарських правовідносинах, визначених в локальних актах і законодавстві.

Варто зазначити, що адміністративно – господарські штрафи визначені в багатьох законах України: «Про захист прав споживачів», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції» та ін.

Зокрема, відповідно до ст. 17 Закону України "Про природні монополії" невиконання чи несвоєчасне виконання рішень органів, котрі регламентують діяльність суб'єктів природних монополій, і порушення умов та правил ведення підприємницької діяльності в сфері природних монополій, ліцензійних умов провадження господарської діяльності караються штрафом в розмірі до 5 тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян [15]. За правопорушення, встановлені у п. 2 Положення "Про порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.1999 № 1312, із порушника стягується штраф розміром до 5 тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян [12].

Стаття 23 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає такі адміністративно – господарські штрафи за порушення законодавства про захист

прав споживачів: за відмову споживачеві здійсненні його прав, установлених п.1., ст.14, п.3, ст. 15 Закону – у 10-кратному розмірі вартості товару, виконаної роботи чи наданої послуги, а виходячи із цін, що діяли на момент придбання товару, замовлення роботи чи надання послуг, але не менше 2 неоподаткованих мінімумів доходів громадян; за виготовлення чи реалізацію товару, виконання робіт чи надання послуги, яке не відповідає вимогам нормативних документів, - в розмірі 50 % вартості виготовленої чи одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи чи наданої послуги, але не менше 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а в випадку, якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від обов'язкового обліку доходів та витрат, - розмірі 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян; за реалізацію товару, виконання роботи чи надання послуги, яке підлягає обов'язковій сертифікації, але не має сертифіката відповідності (тобто свідоцтва про визнання іноземного сертифіката), в розмірі 50 % вартості одержаної для реалізації товару, виконаної роботи чи наданої послуги, але не менше 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а в випадку, якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів та витрат, - в розмірі 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян; за створення перешкод посадовій особі спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в сфері захисту прав споживачів в здійсненні перевірки якості товарів, виконуваних робіт чи надаваних послуг, а також правил торгового та інших різновидів обслуговування – в розмірі від 1 до 10 % вартості реалізованих товарів, виконаних робіт чи наданих послуг за минулий календарний місяць, але не менше 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а в випадку якщо законодавством суб'єкт господарювання звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів та витрат, - в розмірі 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [42, с.88].

В доктрині сутність і значення штрафів викликала дискусію серед представників науки господарського і адміністративного права. Виходячи з сформульованої дослідниками аргументації у обґрунтування того чи іншого погляду, більш переконливим із точки зору правового регламентування

організаційно-господарських відносин видається погляд, згідно з котрим штрафні санкції, які застосовуються до господарських організацій за порушення ними правил ведення господарської діяльності і управління нею, є адміністративно-господарськими санкціями. Визначаючи розмір штрафу, правозастосовчий орган мусить взяти до уваги тяжкість правопорушення, його тривалість, повторюваність, можливість порушника запобігти протиправним наслідкам. На відміну від неустойки, закон не допускає зменшення адміністративно-господарських штрафів за рішенням суду. В першу чергу наведена особливість відноситься до санкцій, де відсутня максимальна межа впливу на економічні інтереси правопорушника. Існуюча законодавча прогалина досить часто перетворює штраф на засіб надмірного покарання учасників організаційно - господарських відносин. Прикладом таких санкцій є норма, закріплена у ч. 3 ст. 17 Закону України "Про природні монополії", відповідно до котрої за порушення 30-денного строку сплати штрафних санкцій суб'єкт природних монополій сплачує пеню в розмірі 1 % від суми визначеного штрафу за кожен день прострочення [15]. Поряд із основною відносно визначеною санкцією, визначена пеня позбавлена попереджувальних властивостей, так як спрямована на скорішу сплату штрафу, а не реалізацію організаційно-господарських зобов'язань суб'єктами природних монополій. Однією із ключових проблем застосування адміністративно-господарського штрафу виступає відсутність граничних строків нарахування такої санкції.

2.2. Адміністративно - господарські санкції в сфері реєстрації суб'єкта господарювання та припинення його діяльності

За своєю суттю зазначений вид адміністративно-господарських санкцій є примусовим припиненням суб'єкта господарської діяльності. Ця санкція може бути реалізована по відношенню до будь-якої юридичної особи. Із прийняттям нових ГК та ЦК України законодавець в першу чергу розширив поняття суб'єкта господарювання.

Так, відповідно до ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації – тобто юридичні особи, що створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні і інші підприємства, що створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, котрі здійснюють господарську діяльність і зареєстровані у встановленому законодавством порядку;

2) громадяни України, іноземці і особи без громадянства, котрі реалізують господарську діяльність і зареєстровані відповідно до законодавства як підприємці;

Таким чином, під припиненням суб'єктів господарювання варто розуміти припинення не тільки юридичних, а і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності.

Підставами для примусового припинення діяльності суб'єкта господарювання можуть виступати порушення законодавства як при створенні, так і в процесі його господарської діяльності, а також визнання підприємства банкрутом. Підстави і порядок визнання підприємства банкрутом встановлюються Кодексом України з процедур з банкрутства. Суттєва різниця між ліквідацією і реорганізацією полягає в тому, що у першому випадку має місце остаточне припинення будь-якої діяльності певного суб'єкта господарювання, в другому - припинення його функціонування у конкретній організаційно-правовій формі з заміною на нову. У обох випадках "припинення суб'єкта господарювання" суб'єкт, котрий припиняється, більше не існуватиме. В зв'язку із ліквідацією суб'єкта припиниться і його діяльність, в зв'язку ж з реорганізацією вона триватиме, але уже не у колишній (котра існувала до реорганізації), а у новій організаційно-правовій формі суб'єкта господарювання [51, с.189].

Тобто можна сказати, що головна відмінність цих двох способів припинення суб'єктів господарювання (ліквідації і реорганізації) полягає у юридичних наслідках факту припинення їхнього існування, в наявності чи відсутності правонаступництва. Отже, сутність припинення діяльності суб'єктів господарювання полягає в зміні форми його діяльності (якщо має місце реорганізація), чи повне припинення діяльності суб'єкта господарювання (тобто,

остаточний розрахунок із кредитором і виконання зобов'язань перед контрагентами, закриття банківських рахунків, закриття реєстрових записів у управліннях пенсійного фонду, податкової та інше).

Різновиди і значення припинення діяльності суб'єктів господарювання. Як було сказано вище, припинення діяльності суб'єктів господарювання реалізується шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) чи ліквідації — за рішенням власника чи власників або уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб — засновників суб'єкта господарювання або їх правонаступників, а в випадках, визначених законом, — за рішенням суду [2].

Отже, під реорганізацією розуміють припинення юридичної особи із переходом усіх прав і обов'язків до правонаступника у порядку загального правонаступництва. Під правонаступником розуміють юридичну особу чи юридичних осіб, до котрої (котрих) переходять всі права і обов'язки реорганізованої юридичної особи.

Стаття 59 ГК України та ст. 104 ЦК України встановлюють чотири шляхи припинення суб'єкта господарювання: злиття, приєднання, поділ і перетворення. Під ліквідацією розуміють такий спосіб припинення суб'єкта господарювання, при котрому на майбутнє неможлива будь-яка діяльність і його існування та котрий пов'язаний з ліквідацією його справ та майна, відсутністю правонаступника. Закон передбачає дві правові форми припинення підприємства: ліквідацію та реорганізацію. Як за порядком здійснення, так і за юридичними наслідками способи реорганізації мають свої особливості. При злитті створюється новий суб'єкт господарювання із одночасним припиненням двох чи більшої кількості інших, котрі раніше існували, їхнє майно, права і обов'язки переходять до суб'єкта, що виник. Приєднання одного чи декількох суб'єктів господарювання до іншого призводить до набуття останнім усіх особистих і майнових прав та обов'язків приєднаних. При приєднанні припиняють своє існування тільки ті суб'єкти, котрі приєднуються до іншого. Відбувається своєрідне «поглинання» слабкого сильнішим, що властиво для ринкової економіки [44,с.130].

У випадку поділу майно за розподільним актом (балансом), права чи обов'язки суб'єкта господарювання, котрі реорганізується, переходять до тих, які виникли.

При цьому підприємство, що раніш існувало, припиняє свою діяльність. У випадку виділення одного чи декількох нових суб'єктів господарювання до кожного із них переходять за роздільним актом (балансом) в відповідних частинах майнові права та обов'язки реорганізованого суб'єкта. Згідно ч. 6 ст. 59 ГК суб'єкт господарювання ліквідується:

- за ініціативою осіб, вказаних в частині першій цієї статті;
- в зв'язку з закінченням строку, на котрий він створювався, або у випадку досягнення мети, заради котрої його було створено;
- у випадку визнання його у встановленому порядку банкрутом, окрім випадків, визначених законодавством;
- у випадку скасування його державної реєстрації в ситуаціях, визначених законодавством [2].

Скасування державної реєстрації позбавляє суб'єкта господарювання статусу юридичної особи та є підставою для вилучення його із державного реєстру. Суб'єкт господарювання вважається ліквідованим із дня внесення до державного реєстру запису про припинення його діяльності. Такий запис вноситься після затвердження ліквідаційного балансу відповідно до положень ГКУ. Оголошення про реорганізацію або ліквідацію господарської організації чи припинення діяльності індивідуального підприємця підлягає опублікуванню реєструючим органом в спеціальному додатку до газети "Урядовий кур'єр" чи офіційному друкованому виданні органу державної влади чи органу місцевого самоврядування за місцезнаходженням суб'єкта господарювання протягом 10 днів із дня припинення діяльності суб'єкта господарювання [43, с.235].

Отже, ГК України (ст. 59) визначає, що скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання виступає підставою для вилучення його із державного реєстру шляхом внесення до державного реєстру запису про припинення

діяльності суб'єкта господарювання. Саме після внесення зазначеного запису суб'єкт господарювання вважається ліквідованим і таким, який припинив свою господарську діяльність [2].

Правовідносини, котрі складаються між органом виконавчої влади та суб'єктом господарювання стосовно здійснення повноважень державного органу щодо застосування примусового скасування державної реєстрації, безумовно, є публічно-правовими відносинами. В. Б. Авер'янов зазначав, що публічно-правові відносини в першу чергу визначають специфіку адміністративної юстиції і відмежовують її від інших засобів (способів та форм) захисту прав та свобод людини та громадянина. Г. Ткач визначив специфіку публічно-правових відносин як таких, котрі будуються за схемою “влада – підпорядкування”. Тобто, здійснюючи на практиці суспільні чи публічні інтереси, суб'єкти владних повноважень формують державну чи суспільну волю в вигляді правового рішення і адресують її іншим учасникам правовідносин – громадянам, організаціям, моделюючи поведінку останніх. [51, с. 89]. А вони, в свою чергу, зобов'язані здійснювати визначені правила та приписи. Орган виконавчої влади як суб'єкт публічно-правових відносин володіє конкретним обсягом повноважень, є учасником різноманітних відносин в різних галузях права із об'єктами управління – фізичними і юридичними особами, іншими органами держави тощо. У випадку невиконання іншими учасниками своїх обов'язків в сфері інтересів органу виконавчої влади останній може самостійно застосовувати до порушників заходи державного примусу, так як держава надає органу такі права.

Таким чином, повноваження органу виконавчої влади в сфері примусового скасування державної реєстрації юридичних осіб за своїм змістом є адміністративними повноваженнями. Вони здійснюються волю держави щодо захисту публічних інтересів в сфері господарських відносин. Орган виконавчої влади, котрий застосовує до юридичної особи примусові методи впливу (тобто адміністративно-господарські санкції), виступає не як суб'єкт, котрий має господарську компетенцію, а як суб'єкт владних повноважень, котрий здійснює адміністративно-правову компетенцію. Застосування суб'єктом владних

повноважень до юридичної особи примусового скасування державної реєстрації є проявом його адміністративно-правових повноважень, особливістю котрих є те, що державний орган застосовує такі повноваження в сфері господарських відносин в зв'язку із їхнім порушенням (тобто наявністю складу адміністративного правопорушення). Такі повноваження мають на меті захистити саме публічний інтерес. При цьому суб'єкти владних повноважень виступають як носії публічного інтересу. [54, с. 110].

Сьогодні у практиці стаються випадки, коли суди приймають рішення про скасування державної реєстрації юридичної особи. Такі рішення за чинним законодавством не є підставою для ліквідації суб'єкта господарювання. Тоді постає питання: як може здійснювати свою діяльність учасник господарських правовідносин, відомості про котрого у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань відсутні на основі рішення суду про скасування його державної реєстрації. Постає логічне запитання: як може юридична особа, державна реєстрація котрої скасована та відомості про котру відсутні у державному реєстрі, здійснювати господарську діяльність і бути учасником різного виду правовідносин, котрі існують в суспільстві. Так, у ст. 80 ЦК чітко встановлено, що юридичною особою є організація, створена та зареєстрована в визначеному законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю та дієздатністю, може бути позивачем і відповідачем у суді. Статтею 91 ЦК визначено, що юридична особа може мати такі ж цивільні права і обов'язки (тобто цивільну правоздатність), як і фізична особа, окрім тих, котрі за своєю природою можуть належати тільки людині [3]. Відповідно до ст. 92 ЦК, юридична особа набуває цивільних прав і обов'язків та реалізує їх через свої органи, котрі діють відповідно до установчих документів і закону. Норма ч. 2 ст. 104 ЦК містить положення про те, що юридична особа є такою, яка припинилася, із дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення [3].

Положення діючого ЦК чітко визначають, що юридична особи є суб'єктом права до моменту внесення у єдиний державний реєстр запису про її припинення,

а це значить, що після внесення такого запису вона юридично такою вже не є. Отже, юридична особа, щодо котрої є рішення суду про скасування її державної реєстрації, котре реалізовано, не може бути суб'єктом права. Однак на практиці трапляються часті випадки, коли суб'єкти господарювання, державна реєстрація котрих скасована судом і відомості про них у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань відсутні на основі судових рішень, продовжують *de facto* здійснювати господарську діяльність, так як буквально підстав для їхньої ліквідації не убачається. Із аналізу чинних норм національного законодавства убачається, що рішення суду про скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання, котре набрало законної сили і є виконаним, підставою для його ліквідації не є, так як ст. 110 ЦК звертає увагу на рішеннях судів тільки про ліквідацію юридичної особи. Така ситуація формує суттєву прогалину у законодавстві, котру необхідно негайно усунути. Так, раніше у ч. 1 ст. 110 ЦК в редакції від 04.11.2012 було закріплено положення про те, що юридична особа ліквідується: за рішенням її учасників чи органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, у тому числі в зв'язку з закінченням строку, на котрий було створено юридичну особу, досягненням мети, для котрої її створено, а також у інших випадках, визначених установчими документами; за рішенням суду у випадку визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, котрі не можна усунути, а також у інших випадках, визначених законодавством [3].

Крім того, ст. 59 ГК аналогічної редакції мала зовсім інший вигляд у порівнянні із чинною. Так, у ст. 59 ГК у редакції від 04.11.2012 зазначалося, що суб'єкт господарювання ліквідується у випадку скасування його державної реєстрації в ситуаціях, визначених законом [2]. Скасування державної реєстрації позбавляє суб'єкта господарювання статусу юридичної особи та є основою для вилучення його із державного реєстру. На мою думку, указані редакції ЦК та ГК найбільш повно визначали підставу для ліквідації суб'єкта господарювання –

скасування його державної реєстрації, що відповідало раніше та відповідає і сьогодні вимогам практики.

Таким чином, вважаю, що повернення до редакції від 04.11.2012 ст. 59 ГК і ч. 1 ст. 110 ЦК сприятиме усуненню прогалини, котра стосується закріплення такої підстави для ліквідації, як скасування державної реєстрації. Окрім того, на цей час ЦК не містить переліку підстав для припинення суб'єкта господарювання, котре не пов'язано із банкрутством, що є суттєвим недоліком правового регламентування. Так, у Законі України «Про державну реєстрацію фізичних осіб, юридичних осіб підприємців» (далі – Закон) в редакції від 11.08.2013 існувала ст. 38, котра чітко визначала підстави постановлення судом рішення про припинення юридичної особи, що не пов'язано з її банкрутством [16].

Зокрема, у вказаній статті зазначалися наступні підстави:

- признання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, котрі не можна усунути, а також у інших випадках, визначених законодавством;
- провадження нею діяльності, що суперечить установчим документам, чи такої, що заборонена законодавством;
- невідповідність мінімального розміру статутного капіталу юридичної особи вимогам законодавству;
- неподання протягом року органам доходів та зборів податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до законодавства;
- наявність у Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням;
- признання судом юридичної особи – емітента такою, яка відповідає ознакам фіктивності;
- неподання акціонерним товариством протягом 2-х років поспіль Національній комісії із цінних паперів і фондового ринку інформації, передбаченої законодавством;

– не скликання акціонерним товариством загальних зборів акціонерів протягом 2-х років поспіль; не утворення органів акціонерного товариства протягом року із дня реєстрації Національною комісією із цінних паперів ті фондового ринку звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників акціонерного товариства.

Однак, на цей час вказана стаття згаданого закону уже не діє. Проте у чинному ЦК суб'єктом, котрий управі прийняти рішення про припинення юридичної особи, є не тільки суд. Так, ст. 105 ЦК встановлює, що учасники юридичної особи, суд чи орган, котрий ухвалив рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані протягом 3-х робочих днів з дати прийняття рішення письмово повідомити орган, котрий реалізовує державну реєстрацію [32, с. 132].

Тому вважаю за доцільне чинний ЦК доповнити нормою, котра би закріплювала підстави як припинення юридичної особи за рішенням суду, що не пов'язане із її банкрутством, так і її припинення із ініціативи учасників юридичної особи чи органу, котрий ухвалив таке рішення. Зокрема, як підстави припинення юридичної особи за рішенням суду, що не пов'язане із її банкрутством, необхідно, на мою думку, закріпити ті, котрі були встановлені в уже не чинній ст. 38 Закону, а підставами припинення юридичної особи за рішенням її учасника чи органу, котрий ухвалив таке рішення, необхідно, на мій погляд, прописати закінчення строку, на котрий було створено юридичну особу, досягнення мети, для котрої її створено, а також інші випадки, визначені установчими документами. Отже, нині інститут припинення суб'єкта господарювання має низку суперечностей і прогалин, тому потребує негайного удосконалення на законодавчому рівні із огляду на практику. Вдосконалення потребують норми, котрі торкаються підстав припинення суб'єктів господарювання, що не пов'язане із банкрутством, також потребує законодавчого закріплення поняття «ліквідація». Вказане сприятиме усуненню прогалин правового регламентування даного інституту.

Так, відповідно до чинного законодавства ліквідація підприємства проводиться із додержанням вимог антимонопольного законодавства за рішенням

власника чи засновника, а у деяких випадках – за рішенням власника та за участю трудового колективу чи органу, уповноваженого створювати такі підприємства (для прикладу, відповідного державного органу управління) чи за рішенням суду. В випадку якщо власників кілька, рішення про ліквідацію підприємства приймається на засіданні засновників та оформлюється протоколом. Рішення про ліквідацію приватного підприємства із призначенням ліквідаційної комісії оформлюється наказом керівника.

Вихід з складу засновників інших підприємств провадиться у порядку, визначеному статутними документами таких підприємств, а також законодавством, котре регламентує діяльність підприємства. При закритті філіалів, які стоять на податковому обліку, варто виконати аналогічні процедури, як і при ліквідації підприємства. Непогашені податкові зобов'язання філіалу сплачує юридична особа, котрі належить даний філіал. Примусово підприємства припиняються, по-перше, на основі рішень суду (а саме господарського суду) про визнання недійсними установчих документів підприємства (невідповідність їх чинному законодавству) і акту (рішення засновника) про створення підприємства.

По-друге, підприємство припиняється на основі рішення суду (тобто господарського суду) за поданням органів, які контролюють його діяльність, в разі систематичного чи грубого порушення ним законодавства.

По-третє, підприємство припиняється на основі рішення суду (тобто господарського суду) у випадку несвоєчасного повідомлення ним про зміну свого місцезнаходження (при зміні місцезнаходження підприємство повинно в 7-денний термін повідомити про таке реєструючий орган).

По-четверте, підприємство припиняє свою діяльність на основі рішення господарського суду про визнання його банкрутом. Порядок такого припинення визначено в Кодексі процедур з банкрутства.

Отже, у даному розділі були розглянуті поняття і сутності припинення діяльності суб'єктів господарювання; різновиди і значення припинення діяльності суб'єктів господарювання; підстави припинення діяльності суб'єктів господарювання. Підставами припинення підприємства є конкретні фактичні

обставини, із котрими закон пов'язує припинення його діяльності. Вони установлюються як законодавством, так і установчими документами суб'єкта господарювання.

2.3. Адміністративно - господарські санкції в сфері здійснення ЗЕД

Серед адміністративно-господарських санкцій особливе значення мають ті із них, котрі застосовуються в сфері зовнішньоекономічної діяльності, – антидемпінгові заходи, припинення експортно-імпортних операцій і індивідуальний режим ліцензування. В літературі слушно наголошується, що норми про відповідальність за порушення законодавства про зовнішньоекономічну діяльність являють собою найбільш уразливу частину зовнішньоекономічного законодавства, що негативно позначається на його ефективності у загальному. Існує і зворотний зв'язок: мусять бути належним чином розроблені самі правила, за недотримання котрих визначається відповідальність із погляду їх повноти, несуперечності, чіткості і інших якісних характеристик. В ряді випадків на практиці питання про відповідальність втрачає зміст у умовах наявності легальних можливостей обійти те чи інше обмеження чи заборону [68, с. 43].

При цьому, варто зазначити що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності і іноземні суб'єкти господарської діяльності наділені правом безпосередньо звертатися до Міністерства економіки і із питань європейської інтеграції із клопотанням про дострокове припинення або зміну різновиду спеціальних санкцій при наявності в таких суб'єктів та на основі затверджених органом, який виявив правопорушення, документів про вжиття практичних заходів, які гарантують припинення правопорушення і ліквідацію його наслідків, із вказівкою вжитих заходів та конкретних результатів їхнього вжиття [68, с. 50].

Згідно з ч. 1 ст. 244 ГК у випадку реалізації окремими учасниками господарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної із отриманням незаконної переваги на ринку України (а саме: здійснення

демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, котрі встановлюються законодавством як недобросовісна конкуренція), що завдало шкоди економіці України чи спричинило загрозу виникнення такої шкоди, до таких учасників відносин можуть бути застосовані антидемпінгові, компенсаційні чи спеціальні заходи відповідно до законодавства [2].

Слід відзначити неузгодження назви цієї статті із її змістом, назва статті «Застосування антидемпінгових заходів», в той час як у ній зазначається можливість застосування не лише антидемпінгових, а і компенсаційних чи спеціальних заходів за дії, котрі визнані недобросовісною конкуренцією при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. В той самий час антидемпінгові, компенсаційні і спеціальні заходи виступають самостійними заходами, котрі використовуються відповідно до Законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» і «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну». Враховуючи наведені у згаданих вище законах визначення, можна говорити, що демпінговий імпорт, субсидований імпорт і зростаючий імпорт є різними явищами, а тому і такі засоби захисту від них, як антидемпінгові, компенсаційні і спеціальні заходи не можуть об'єднуватися під єдиною назвою «антидемпінгові заходи». Тобто, зміст цієї статті ширше її назви. Тому пропоную змінити назву ст. 244 ГК на «Застосування антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів» [2].

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р. під недобросовісною конкуренцією при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності розуміється: – здійснення демпінгового імпорту, до котрого застосовуються антидемпінгові заходи; – здійснення субсидованого імпорту, до котрого застосовуються компенсаційні заходи; – здійснення інших дій, які законодавством України визнаються недобросовісною конкуренцією. За результатами антидемпінгового, антисубсидійного чи спеціального розслідування згідно із законодавством України ухвалюється рішення про застосування антидемпінгових, компенсаційних чи спеціальних заходів, котре

може бути оскаржено у судовому порядку протягом місяця від дати впровадження відповідних заходів в порядку, визначеному законодавством України [19].

Застосування режимів вільної торгівлі, преференцій, спеціальних пільгових режимів (а саме: прикордонної чи прибережної торгівлі, спеціальних (тобто вільних) економічних зон і інших, визначених законодавством України), а також податкових, митних і інших пільг, які діють при імпорті в Україну товарів, щодо котрих застосовуються антидемпінгові, компенсаційні чи спеціальні заходи, зупиняється на строк до закінчення застосування зазначених заходів. В правовому значенні демпінг традиційно визначають як цінову дискримінацію між ринками різних держав. Це визначення теоретично охоплює дві ситуації. Перша – коли виробник продукції продає її за більш низькою ціною на своєму внутрішньому ринку, а ніж за кордоном. Друга – коли виробник продає свою продукцію за більш високою ціною на своєму внутрішньому ринку, а ніж на експортному. Із початку ХХ століття демпінгом було визнано лише останню ситуацію, так як тільки вона може викликати проблеми у країні імпорту. Це стає особливо зрозумілим в контексті того факту, що саме виробники держави експорту зацікавлені в захисті від дешевих товарів, імпортованих із інших держав.

Таким чином, припинення експортно-імпортних операцій і використання індивідуального режиму ліцензування – це передбачені законодавством заходи організаційного впливу (тобто обмеження) на суб'єкта господарювання, які застосовується компетентними державними органами в визначених законодавством випадках. Тобто, вони відносяться до адміністративно-господарських санкцій організаційно-правового характеру. Варто зазначити, що чинне зовнішньоекономічне законодавство, на відміну від Господарського кодексу України, визначає не припинення експортно-імпортних операцій, а зупинення зовнішньоекономічної діяльності, що на відміну від припинення, носить тимчасовий характер. Тому для узгодження Господарського кодексу України і чинного спеціального законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності пропонуємо в назві і змісті ст. 245 ГК України замінити «припинення експортно-імпортних операцій» на «зупинення зовнішньоекономічної діяльності».

Потребує законодавчого закріплення термінологічне встановлення критеріїв поняття «національні економічні інтереси», так як у протилежному разі передусім для самих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності не зрозумілим до кінця залишається, котрими саме своїми діями вони можуть зашкоджувати інтересам національної економічної безпеки. Вирішити цю проблему доцільно у Господарському кодексі, доповнивши його відповідною статтею [2].

Для усунення колізії між Господарським кодексом України і Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» вважаю за доцільне запропонувати внести зміни до назви, частини першої і другої статті 37 зазначеного Закону і викласти у такій редакції «Стаття 37. Адміністративно – господарські санкції за порушення цього чи пов'язаних із ним законів України.

За порушення цього чи пов'язаних із ним законів України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності чи іноземних суб'єктів господарської діяльності можуть бути застосовані адміністративно – господарські санкції, встановлені Господарським кодексом України і іншими законами України [67, с. 190].

Вповноважені органи державної влади чи органи місцевого самоврядування використовують санкції, зазначені у цій статті, відповідно до їхньої компетенції. Умови і порядок використання таких санкцій встановлюються законами і іншими законодавчими актами України». Певні вимоги щодо порядку застосування адміністративно – господарських санкцій визначені і Господарським кодексом України.

Аналіз умов і порядку застосування фактично одних і тих же санкцій, визначених різноманітними законодавчими актами, призвів до наступних висновків:

Застосування антидемпінгових процедур було виключено із статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» в зв'язку із прийняттям Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», котрий детально регулює умови і порядок використання антидемпінгових заходів. Визначення Господарським кодексом України такої адміністративно – господарської санкції як застосування антидемпінгових заходів не призвело до

неузгодженості нормативно – правових актів. Цьому запобігла норма 244 ГКУ, передбачивши, що такі заходи використовуються «відповідно до закону» [2].

Вважається недоцільним визначати, що експортно – імпорتنі операції припиняються «на умовах та у порядку, визначених законодавством» (ч.1 статті 245 ГКУ), «Порядок та строки застосування індивідуального режиму ліцензування визначається законодавством» (ч. статті 245 ГКУ), а також порядок його стягнення встановлюється законодавством, що регулює податкові і інші відносини, у котрих допущено правопорушення» (ч. 2 статті 241 ГКУ). Такі норми суперечать ч.2 статті 238 Господарського кодексу України, котра передбачає, що умови і порядок застосування адміністративно – господарських санкцій встановлюються «цим Кодексом, іншими законодавчими актами». Порядок і умови застосування таких санкцій не входить до переліків того, що визначається і встановлюється виключно законами України передбачених статті 92 Конституції України. В той же час умови та порядок застосування таких спеціальних санкцій як тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності в індивідуальний режим ліцензування врегульовано у Положенні про порядок застосування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Доречно буде прийняти до уваги запропоновану редакцію статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» в привести в відповідність до неї інші нормативні акти, щ були прийняті із метою здійснення цієї статті, зокрема у частині термінології (замінити термін «спеціальні» на «адміністративно – господарські») [19].

Незважаючи на те, що Положення, затверджене наказом № 52 в своїй назві має «спеціальних санкцій, передбачених статтею 37, не виключаючи при цьому жодної із них, воно фактично стосуються тільки двох санкцій – індивідуального режиму ліцензування та тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності. В Положенні про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України і іноземних суб'єктів господарської

діяльності спеціальних санкцій, визначених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», відсутня будь-яка інформація про штрафи. Господарським кодексом (ч. 2 статті 241) закріплено, що «перелік порушень, за котрі із суб'єкта господарювання стягується штраф, розмір та порядок котрого стягнення встановлюється законодавством, яке регламентує податкові і інші відносини, у котрих допущено правопорушення». Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» передбачає тільки один випадок застосування штрафу як спеціальної санкції: у разі реалізації суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності зовнішньоекономічних операцій без відповідних ліцензій [20].

Спеціальні санкції, визначені в випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» чи пов'язаних із ним законів України і у разі здійснення дій, котрі можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, зокрема, у випадку неповернення виручки після спливу граничного строку, визначеного Законом України «Про валюту і валютні операції», можуть бути застосовані Міністерством економіки України за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду або Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Міністерство економіки України при застосуванні таких санкцій користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення на основі наданого уповноваженим органом подання і долучених до нього документів, а також матеріалів, котрі містяться у розпорядженні Міністерства. Незастосування таких санкцій можливе в випадку усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень чи надання доказів неможливості здійснення рішення суду або арбітражу.

Отже, адміністративно-господарські санкції, встановлені Господарським кодексом, можуть розглядатися як заходи адміністративного припинення правопорушень, котрі у той же час знайшли своє здійснення у зовнішньоекономічній сфері в виді спеціальних санкцій. Їхнє застосування регулюється різноманітними нормативно – правовими актами, певні прогалини у котрих створюють труднощі щодо реалізації таких заходів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження правового регламентування адміністративно-господарських санкцій у сфері господарювання і на основі викладеного в випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити такі висновки:

1. Під адміністративно-господарськими санкціями розуміємо різновид господарських санкцій, котрі містяться у охоронних правових нормах, і спрямовані на здійснення охоронної функції в сфері господарювання. Адміністративно-господарські санкції можуть бути визначені як заходи організаційно-правового чи майнового характеру, котрі спрямовані на припинення правопорушення суб'єктом господарювання і ліквідацію його наслідків, котрі застосовуються вповноваженими органами державної влади чи органами місцевого самоврядування у передбачених законом випадках.

За критерієм спрямованості адміністративно-господарські санкції поділяються на два основні різновиди: господарсько-організаційні і адміністративно - майнові. Різниця між ними полягає у тому, що якщо господарсько-організаційні санкції виступають в першу чергу заходами організаційно-правового характеру, то адміністративно-майнові санкції – це заходи майнового впливу. Ці два види санкцій відображаються у різноманітних формах кожного конкретного різновиду господарювання.

2. Адміністративно - господарські санкції застосовуються тільки до суб'єктів господарювання, та виключно уповноваженими на це органами влади. Але порядок застосування не є однорідним, тобто на основі рішення або постанови контролюючого органу з складанням протоколу або без, чи на основі постанови суду тощо. Це усе залежить від вимоги, зазначеної у самому законі, котрий передбачає ці санкції. Загалом, тут є схожі ознаки з притягненням до адміністративної відповідальності. Адміністративно-господарські санкції передбачаються тільки законами, а не договорами, вони є заходами впливу у недоговірних відносинах. Закони, котрі містять адміністративно-господарські санкції – це великий масив нормативно-правових актів (їх десятки), кожен із них

може містити свої особливості щодо строків і умов застосування санкцій. У українському законодавстві (попри наявність схожих ознак) адміністративно-господарські санкції не належать до елементів адміністративної відповідальності і не виступають адміністративними стягненнями. Однак, у іноземному праві – у законах найближчих сусідів України не існує ні словосполучення «адміністративно-господарські санкції» або «економічні» (як аналогічні українським АГС) тощо.

3. Адміністративно-господарські санкції відрізняються від інших санкцій тим, що вони застосовуються за порушення норм в сфері господарювання, а не за порушення договірних зобов'язань; компетенцією щодо застосування таких санкцій мають органи державної влади і органи місцевого самоврядування, також: вони можуть бути застосовані виключно до суб'єктів господарювання; строки застосування таких санкцій передбачені законом. Види адміністративно-господарських санкцій закріплені у статті 239 Господарського кодексу України, зокрема, серед них: вилучення прибутку (доходу); адміністративно-господарський штраф; стягнення зборів (обов'язкових платежів); застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій; застосування індивідуального режиму ліцензування; зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності і інші адміністративно-господарські санкції, котрі визначені Господарським кодексом України і іншими Законами України.

4. Поняття адміністративно – господарського штрафу не можна ототожнювати із поняттям штрафних санкцій. Адміністративно–господарський штраф застосовується уповноваженими органами державної влади або місцевого самоврядування, а штрафні санкції – за ініціативою інших учасників відносин в сфері господарювання, стягується у дохід державного або місцевого бюджетів, а штрафні санкції – у дохід бюджетів учасників господарських відносин. Окрім того, адміністративно – господарський штраф застосовується виключно за порушення тих правил здійснення господарської діяльності, котрі визначені законами України. В той самий час штрафні санкції застосовуються, перш за все, за

порушення господарських зобов'язань, встановлених в договорах, та тільки у окремих випадках – за порушення правил здійснення господарської діяльності в внутрішньо – господарських і організаційно – господарських правовідносинах, встановлених в локальних актах і законодавстві.

5. Підставами для примусового припинення діяльності суб'єкта господарювання можуть бути порушення законодавства як при створенні, так і під час його господарської діяльності, а також визнання підприємства банкрутом. Підстави і порядок визнання підприємства банкрутом визначаються Кодексом України з процедур з банкрутства.

6. Адміністративно–господарські санкції, встановлені Господарським кодексом, можуть розглядатися як заходи адміністративного припинення правопорушень, котрі у той же час знайшли свою реалізацію у зовнішньоекономічній сфері в вигляді спеціальних санкцій.

З метою удосконалення чинного законодавства України з питань державно-приватного партнерства в сфері інвестиційної діяльності пропонується внести наступні **зміни і доповнення** до деяких законодавчих актів України, а саме:

- Адміністративно-господарські санкції, що визначені Господарським кодексом України, необхідно закріпити в відповідних законах, що регулюють окремі сфери господарської діяльності. У цих законах доречно було б регламентувати їх систему, підстави та процедуру застосування, чітко встановити повноваження щодо їх застосування відповідних державних органів, в тому числі тих, котрі здійснюють регламентування господарської діяльності, право суб'єктів господарювання на судове оскарження застосування до них адміністративно-господарських санкцій.

- Необхідно також визначити однакову процедуру застосування адміністративно-господарських санкцій, що забезпечить істотне зближення відповідного законодавства у частині застосування даних санкцій.

- Для господарсько-правової відповідальності як інституту господарського права важливим є конкретизація правової природи господарських санкцій, котрі хоча і забезпечують окремі сфери господарювання, але потребують додаткового

дослідження та вдосконалення. Це стосується, в першу чергу, таких адміністративно-господарських санкцій, котрі визначені у Господарському кодексі України, але не знайшли свого відображення у інших законах.

Усунення зазначених прогалин і неточностей в законодавстві буде сприяти досягненню системності та узгодженості у регулюванні належного охоронно-правового забезпечення різнобічної за своєю природою господарської діяльності. Для вдосконалення механізму застосування адміністративно-господарських санкцій необхідні в першу чергу повнота, несуперечність, чіткість регламентування вимог законодавства, забезпечених цими санкціями, а також підстав та порядку їхнього застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.07.2021).
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 05.07.2021).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.07.2021).
4. Кодекс України з процедур банкрутства: Кодекс України; Закон, Кодекс від 18.10.2018 № 2597-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> дата звернення: 10.07.2021).
5. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 №2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 10.07.2021).
6. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text> (дата звернення: 08.07.2021).
7. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2021).
8. Про ліцензування видів господарської діяльності Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
9. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 27.07.2021).

10. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
11. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 № 2344-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text> (дата звернення: 28.07.2021).
12. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
13. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 25.07.2021).
14. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.07.2021).
15. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 № 9/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.07.2021).
16. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; Закон України від 05.04.2007 № 877-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 30.07.2021).
17. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.07.2021).

18. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 19.07.2021).
19. Про зовнішньоекономічну діяльність Закон України від 16.04.1991 № 959-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
21. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
22. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 06.07.2021).
23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 10.10.2021).
24. Про затвердження Положення про порядок накладення адміністративно-господарських санкцій Фондом гарантування вкладів фізичних осіб Фонд гарант.вкладів фізич.осіб; Рішення, Положення, Постанова від 23.07.2012 № 11 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1584-12#Text> (дата звернення: 10.11.2021).
25. Наказ від 19.02.2016 № 70 "Про затвердження Порядку накладення Державним агентством України з питань кіно адміністративно-господарських штрафів за порушення вимог статті 15". Мінкультури України. 2016 URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajini-minkulturi/nakaz-vid-19022016-pro-zatverdjenya-poryadku-2016-61954.html> (дата звернення: 10.11.2021).
26. Наказ від 17.10.2017 № 384 "Про затвердження Порядку накладення Державним комітетом телебачення і радіомовлення України адміністративно-

господарських штрафів". 2017 URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/derjkomteleradio-ukrajini/nakaz-vid-17102017-384-pro-zatverdjennya324847.html#n14> (дата звернення: 10.11.2021).

27. Бандурки О. М. О. П. Гетманець; та Жорнокуй Ю. М., Кашкарьова О. В., Колесник Т. В. та інші. *Фінансове право: підручник.* – X. : Екограф, 2015. 500 с.

28. Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання. – 3-тєвид., змін. та допов. – К.: Алерта, 2014. 496 с.

29. Бондар А. В. Класифікація державного контролю за організацією та здійсненням господарської діяльності. *Часопис Київського університету права.* – 2012. № 2. С. 100–103.

30. Бурило Ю. П. Щодо вдосконалення адміністративно-господарських санкцій в інформаційному секторі економіки. *Юрист України.* 2013. № 2(23). С.119–125.

31. Віхров О. П. Адміністративно-господарські санкції як гарантія права суб'єктів господарювання на економічну безпеку. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності.* 2012. № 3. С. 216–220.

32. Віхрова І.О. Адміністративно-господарські санкції як заходи господарсько правової відповідальності. *Часопис Київського університету права.* 2015. № 2. С. 151–155.

33. Войнарівський М. М. Строки застосування адміністративно-господарських санкцій у контексті господарсько-правових гарантій. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності і права : матер. Міжнар. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р.).* О.: Фенікс, 2012. Т. 1. С. 691-693.

34. Войтенко І. С. Поняття, сутність та ознаки адміністративно-господарських санкцій за адміністративним законодавством України. *Часопис Київського університету права.* 2014. № 1. С. 117-121.

35. Денисенко О. В. Адміністративно-господарські санкції: проблеми, перспективи та шляхи подолання колізій при їх застосуванні. *Вісник господарського судочинства*. 2010. № 3. С. 132-137.
36. Джури́нський О.В. Джерела господарського права України. *монографія Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. – 200 с.*
37. Добрянська Н. В. Правова природа адміністративно-господарських санкцій. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 104-110.
38. Добрянська Н. В. Правова природа адміністративно-господарських санкцій. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 104-110.
39. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 64–68.
40. Заярний О. А. Деякі особливості застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері управління економікою. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. № 89. С. 69 – 76.
41. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон : [монографія] / [Ю.Г. Козак, Н.В. Притула, О.А. Єрмакова та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
42. Кузнецова Н.В. Співвідношення адміністративних та адміністративно-господарських санкцій. *Юридичний науковий електронний журнал*. – 2014. - № 3. – С. 91 – 93.
43. Кантор Н. Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави [Текст] *Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право / гол.ред. Ю.М.Бисага. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2015. – Т.2 № Вип. 34. С. 87–90*
44. Кантор Н. Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право / гол.ред. Ю.М.*

Бисага. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2015. – Т.2 № Вип. 34. – С. 87–90.

45. Кикоть О.О. Відшкодування збитків у господарських правовідносинах за законодавством країн Європи. *Адвокат.* 2013. № 1. С. 45-48.

46. Кравчук М. В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти): *Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 3-є вид., змін. й доп.* – Тернопіль: Тернограф, 2015. – 480 с.

47. Кузнецова Н.В. Співвідношення адміністративних та адміністративно-господарських санкцій. *Юридичний науковий електронний журнал.* №3. 2014. С.91-93.

48. Кульгавець Х. Ю. Щодо визначення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в українському законодавстві. *Право і суспільство.* 2015. № 3. Ч. 3. С. 88–91.

49. Лебідь В. І. Господарське право : навч. посіб. : [для студентів ВНЗ] / В. І. Лебідь, Н. О. Можаровська, Л. Л. Нескороджена ; *Нау. акад. внутр. справ.* – Вид. 2-е, допов. і перероб. – Київ : Прав. єдність, 2014. – 416 с.

50. Лисюк Ю. В. Адміністративно-господарські санкції як одна із форм господарсько-правової відповідальності. *Вісник. Х., 2007. Вип.36.* С.348–354.

51. Мацелик М.О., Онишко О.В. До питання поглиблення правового взаємозв'язку між правопорушеннями суб'єктів господарських відносин та господарськими санкціями. *Право і безпека.* 2015. № 3 (58). С. 120 – 124.

52. Мамутов В. К. Господарський кодекс у системі правового забезпечення економіки в Україні. *Право України.* 2012. № 1-2. С. 203–215.

53. Матвійчук А.О. Припинення діяльності, що завдає шкоди довкіллю, як спосіб захисту особистого немайнового права на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище. *Юридична наука.* 2014. № 2. С. 7–23.

54. Медведєв Д.К. Адміністративно-правові засади перевезення вантажів автомобільним транспортом : *дис. канд. юрид. наук: : 12.00.07 ; Акад. упр. МВС України.* Київ, 2010. 206 с.

55. Мельник А. Окремі види адміністративно-господарських санкцій у сфері з перевезення контейнерних вантажів. *Підприємництво, господарство і право*. №9. 2019. С.55-61.
56. Новохацька М.Ю. Юридичні аспекти припинення суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 37. С. 69-73;
57. Органи (посадові особи), які мають право застосовувати адміністративно-господарські санкції. *Часопис Київського університету права*. - 2011. № 1. С. 142-148. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2011_1_38;
58. Петров Є.В. Окремі питання ліквідації юридичних осіб. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 4. С. 109–115. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2016_4_20.
59. Правове забезпечення господарської діяльності: зб. наук. П 68 ст. студ. / відп. ред. Н.А. Мазаракі, О.М. Гончаренко. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 212 с.
60. Руденко Л.Д. До питання про примусову ліквідацію суб'єкта господарювання за рішенням суду. *Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року: у 2-х ч.* Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. Ч. 1. С. 208–213.
61. Руденко М.П. Локальне регулювання внутрішньогосподарських відносин: сутність та принципи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Право*. - Випуск 38.- Том1.- 2016. - С.108-111.
62. Рябченко О. П. Сутність адміністративно-господарських санкцій. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 2. С. 39
63. Рябченко О.П. Правова природа адміністративно-господарських санкцій: деякі проблемні питання визначення. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2012. № № 1. Ч. 1. С. 273–277.
64. Сальникова Г.І. Деякі проблемні питання застосування господарських санкцій за порушення договірних грошових зобов'язань. *Вісник Національного*

університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2012. № 2 (9). С. 257 – 263.

65. Татькова З. Ф. Відповідальність у формі застосування адміністративно-господарських санкцій. *Форум права*. 2011. № 1. С. 998–1007.

66. Чудак М.В. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язань у сфері господарських відносин. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 13 (4).

67. Швець О.В. Правова природа процедури ліквідації юридичної особи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10. С. 233-236;

68. Щербина В. Господарсько-правова відповідальність: галузевий підхід, особливості застосування та напрямки подальших наукових досліджень. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2013. -Вип. 3. С. 10-16.

69. Щербина В.С. Адміністративно-господарські санкції організаційно-правового характеру: проблеми застосування. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 138–144.

70. Юшина С. І. Адміністративно-господарські санкції та їх застосування в зовнішньоекономічній сфері. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 202-207.